

*Др Рајко Јовановић,
адвокат, Крагујевац*

Приговор купца продавцу да роба није саобразна уговору

Резиме

Продавац је обавезан да кућу испоручи робу саобразну уговору. Ако роба није саобразна уговору кућа је обавезан да сстави приговор. Изузетак представљају романска права. Тако, на пример француско право одговорности везује за скривене мане робе и уместио приговора кућа подноси тужбу у одређеном року. Енглеско право не познаје манљиво извршење уговора, већ све повреде уговора које се односе на његово извршење подводи под јединствен појам кршења уговора, па ошуда кућа мора приговорити свим одступањима од уговорених особина робе ако жели да раскине уговор.

У нашем праву предвиђена је обавеза кућа, под претњом губијика права, да сстави приговор продавцу због утврђених мана робе.

Приговор мора бити благовремен, конкретан и упућен на сигуран начин.

Приговор је благовремен ако је поднет у року који је уговорен или предвиђен пројисима.

Конкретности приговора састоји се у дужности кућа да у свом приговору назначи мане због којих врши рекламацију.

Приговор на квалитет робе мора да садржи и позив продавцу да прегледа робу.

Форма приговора у којој кућа треба да достави приговор продавцу различито је регулисана. Опште је правило да је кућа обавезан да приговор у писменом облику достави продавцу по правилу са праћећим исправама на основу којих је утврђен недостављив квалитет односно мана робе.

Уколико приговор не би био благовремен, конкретан и упућен на сигуран начин продавац по правилу ризикује да изгуби права која има према кулцу за несообразну испоруку робе.

Кључне речи : уговор, кулац, приговор, саобразност, роба

Продавац је дужан да купцу испоручи робу саобразну уговору. Уколико роба није саобразна уговору купац је, да би одржао своја права по основу одговорности продавца за мане робе, обавезан да стави приговор продавцу или његовом прописно овлашћеном пуномоћнику због недостатака које је уочио.

Купац има право и дужност да ставља приговоре уколико примљена роба не одговара уговореним условима. Приговори се стављају и у случају ако је роба послата са закашњењем или не одговара уговореном квалитету.

1. Обавеза купца да упути приговор

У већини правних система купац је обавезан да достави приговор због недостатка - мане робе. Изузетак представљају романска права. Тако, на пример, француско право одговорност везује за скривене мане робе и не поставља обавезу стављања приговора него подношења тужбе од стране купца у кратком року, у зависности од природе мане робе и обичаја места где је купопродаја учињена.¹⁾

Обавезу купца да стави приговор не познаје ни енглеско право које у погледу квалитета не познаје манљиво извршење уговора као посебну категорију, већ све повреде уговора које се односе на његово извршење подводи под јединствен појам кршења уговора, па отуда купац мора да приговори свим одступањима од уговорених особина ако жели да раскине уговор.

У континенталним правима, обавеза стављања приговора ограничена је само на квалитативне мане. Ако је продавац испоручио робу друге врсте (*aliud*), или је испоручио неодговарајућу количину, приговор није обавезан.²⁾

Опште узансе за промет робом предвиђају обавезу купца да стави приговор продавцу због утврђених мана робе под претњом губитка права. Ова обавеза је била садржана и у Скици за Законик о облигацијама и уговорима.³⁾ Обавеза стављања приговора данас је регулисана Законом о облигационим односима, чл. 481, став 1.

Међународни правни акт Конвенција Уједињених нација о уговорима о међународној продаји робе, предвиђа обавезу купца, под претњом губитка права, да

1. Видети чл. 1648., Code civile.

2. Драшкић, Младен: Обавеза продавца према унификованим прописима о међународној купопродаји, Београд, 1966. стр. 96.

3. Константиновић, Михаило: Скица за Законик о облигацијама и уговорима, Београд, 1969., стр. 129 чл. 410, став 1.

се позове на неки од недостатака саобразности ако о његовом постојању није обавестио продавца.⁴⁾

2. Благовременост и конкретност приговора

Приговор купца продавцу мора бити благовремен, конкретан и упућен на сигуран начин.

2.1. Благовременост приговора

Приговор је благовремен ако је поднет у року који је уговорен или предвиђен прописима. Дужина предвиђеног рока за приговор најчешће је одређена општим изразима који означавају хитност као на пример: "без одлагања", "одмах", "у најкраћем року". Свакако, рок може бити одређен и временским преиодом. На пример: немачки Трговачки законик у чл. 377. предвиђа да, уколико је купопродаја за обе стране трговачки посао, купац је дужан да без одлагања робу прегледа, и ако констатује да роба има мане, о томе без одлагања обавести продавца. Швајцарски Законик о облигацијама у чл. 201. предвиђа да је купац дужан да утврди стање примљене ствари чим је то могуће према уобичајеном току послова и ако утврди недостатке за које продавац одговара, треба о њима да га обавести без одлагања. Италијански Грађански законик у чл. 1495. одређује рок за приговор од 8 дана, од дана откривања мана, изузев код дистанционе продаје где рок за приговор за мане и видљиве недостатке почиње тек од дана пријема робе. Ваља рећи да у упоредном законодавству постоје крајњи рокови унутар којих се могу открити скривене мане. То је, најчешће, рок од 6 месеци. Прописи о роковима за приговоре су диспозитивне природе и могу се продужити вољом уговарача.

Једнообразни трговачки законик Сједињених Америчких Држава из 1962. у чл. 2-607. одређује да ако купац једном прими робу, губи право да је касније одбије. Када је понуда испоруке прихваћена купац је дужан да у разумном року од дана у коме је утврдио или морао да утврди постојање било каквих кршења уговорних обавеза о томе обавести продавца. Шта је "разуман рок" у случају спора одређује суд, водећи рачуна о околностима конкретног случаја.

Међународни униформни акт Конвенција УН о уговорима у међународној продаји робе прописује обавезу купца да, у случају недостатка саобразности, обавести продавца "у разумном року од тренутка када је открио несаобразност или ју је морао открити". Крајњи рок за обавештење је 2 године од дана продаје робе купцу, изузев ако није одређен дужи рок.

Пропуштање купца да стави приговор не користи несавесном продавцу. Купац не губи право да се позове на недостатак саобразности и после рока наведеног за приговор, када се недостатак саобразности односи на чињенице које су продавцу биле познате или му нису могле бити непознате, а он их није открио купцу.

4. Конвенција УН о уговорима о међународној продаји робе од 1980. чл. 39.

У нашем праву, према Општим узансама за промет робом, рок за стављање приговора у случају када су обе стране, односно њихови представници, присуствовале утврђивању квалитета, је одмах, па се приговор може ставити и приликом самог утврђивања квалитета робе. Ако продавац није присуствовао прегледу робе, купац мора одмах после прегледа ставити приговор, без одлагања. Да ли је купац поступио "без одлагања", а то значи у најкраћем року, зависи од разних околности, пре свега од врсте робе и њеног стања. Ако је примљена роба у квару или лако покварљива, овај рок мора бити краћи. Купац мора да утврди квалитет робе и да стави приговор продавцу. Дакле, према Општим узансама, да би рок био благовремен, неопходно је утврђивање квалитета у одређеном времену и да је након тога купац без одлагања саопштио продавцу стање примљене робе, односно ставио приговор на квалитет.

Према чл. 481. Закона о облигационим односима, када је преглед извршен у присуству обе стране, купац је дужан да своје примедбе о видљивим недостацима саопшти продавцу (код уговора у привреди) без одлагања или чим је по редовном току ствари могао за њих сазнати. Ако је купац ствар отпремио без претовара, а продавцу је при закључењу уговора била позната или морала бити позната могућност такве даље отпреме, преглед ствари може бити одложен до њеног приспећа у ново место опредељења и, у том случају, купац је дужан да продавца обавести о недостацима чим је то по редовном току ствари могао дознати од својих клијената.

Према схватању Вишег привредног суда у Београду, код вишеструке дистанционе продаје, на основу уговора у привреди, када је роба отпремљена купчевом купцу и без провере квалитета даље препродавана, субјективни рок за истицање приговора због скривених мана првог купца рачуна се по времену потребном да рекламација упућена без одлагања од сваког учесника у ланцу продаје стигне од крајњег купца до првог продавца (аналогна примена чл. 481. став 3. Закона о облигационим односима).⁵⁾

Кад је реч о скривеним недостацима, купац је дужан под претњом губитка права да о недостатку обавести продавца у року од 8 дана рачунајући од дана када је недостатак открио, а код уговора у привреди без одлагања.⁶⁾ Ако је недостатак био познат продавцу или му није могао остати непознат приговор се може поднети и по протеку рока од 6 месеци.

2.2. Конкретност приговора

У погледу конкретности, односно садржине приговора, постоји општа сагласност, односно мишљење, да није довољна општа изјава о постојању недостатака. Општа изјава у рекламацији да "квалитет не одговара" није довољна за уредну

5. Координациони састанак Привредних судова одржан 1990. - Објављено у Правном схватању одељења за привредне спорове Вишег привредног суда у Београду, 1997. стр.177.
6. Пресуда Окружног суда у Пожаревцу ГЖ 1296/96 од 20. 5. 1998. Архив суда.

рекламацију. Дужност је купца да у својој рекламацији назначи одређене мане због којих врши рекламацију. Приговор мора бити конкретизован и одређен.

Подацима у приговору купац мора продавца упознати са стањем робе, обимом и природом мане, а по могућности и узроцима мане, као и то да ли робу прима или је ставља на располагање продавцу. Свакако да ће продавац, ценећи податке из приговора, одлучити да ли ће прихватити рекламацију или не, односно да ли ће послати свог представника да провери наводе из приговора. Неодређене, површне и уопштене рекламације, по правилу, не производе правна дејства.

Према уобичајеним правилима међународног трговинског промета, благовремено истакнути приговори, да би имали дејства, морају бити оправдани одговарајућим документима у "разумном року". У супротном би несавестан купац могао да приговара несаобразности робе уговору, са циљем да евентуално добије смањење цене од продавца који је, по правилу, далеко. На пример, код прекоморског превоза и сл.

Према Општим условима за извоз и увоз тврде резане грађе Економске комисије УН за Европу, из 1961. године, приговор треба да је учињен писмено и мора садржати све појединости у вези са количином робе на коју се ставља приговор, све купчеве разлоге због којих се ставља приговор.⁷⁾

Поставља се питање да ли приговор треба да садржи само назначење мане или мора да садржи и обавештење у погледу захтева које купац намерава да постави.

У континенталном праву, приговор се ограничава на јасно указивање да се роба онаква каква је, с обзиром на својства, односно на стање у коме се налази, не сматра као испуњење обавезе. Купац може све до рока застарелости тужбе вршити избор између расположивих правних средстава. Тако према швајцарском праву, купац је само дужан да одреди природу недостатака и да продавца позове да пошаље представника ради прегледа робе.⁸⁾ Продавац има право на преглед робе па купац мора ради прегледа робе држати робу спремну за преглед. Пропуштање купца да у приговору позове продавца да прегледа робу има за последицу продавања времена у току којег купац мора робу држати спремну за преглед.

Конвенција Уједињених нација о уговорима о међународној продаји робе предвиђа обавезу купца, под претњом губитка права, да у обавештењу наведе природу недостатака. Конвенција, предвиђа да купац који тражи замену робе или отклањање недостатака мора те захтеве изјавити истовремено са приговором или у разумном року после њега.

Закон о облигационим односима чланом 484. регулише начин стављања приговора продавцу. У обавештењу о недостатку које је купац благовремено послао продавцу препорученим писмом, телеграмом или на неки други поуздан начин, купац је дужан да недостатак ствари ближе опише и позове продавца да прегледа ствар.

7. Општи услови за извоз и увоз тврдо резане грађе ЕСЕ УН из 1961. године тачка 7.3.

8. Швајцарски Закон о облигацијама чл. 201. и 202.

Приговор у погледу недостатака робе може се ставити без прегледа робе ако је купац сазнао за недостатке на други начин. На пример, код сукцесивних испорука купац на основу делимичних испорука може да приговори будућим испорукама. Ако купац утврди да су прве две или три пошиљке манљиве и нису саобразне уговору, и рекламира их, па продавац на то не реагује, купац може приговорити наредној испоруци, без прегледа робе. Свакако да овај приговор иде на ризик купца, јер ако пошиљка нема мане приговор није оправдан. Закон о облигационим односима не регулише посебно могућност оваквог приговора али је судска пракса, давно пре доношења Закона о облигационим односима, усвојила став да је могуће овакво обавештење учињено продавцу.

Приговор на квалитет робе упућен продавцу мора да садржи, као што је напред речено, и позив продавцу да прегледа робу. Продавац није дужан да прихвати позив купца, јер преглед робе није обавеза продавца већ његово право. Да ли ће продавац користити то право зависи од његове воље. Наравно да ће продавац сносити одговарајуће последице ако квалитет робе није одговарајући.

2.3. Форма приговора

Питање облика односно форме, у којој купац треба да достави приговор продавцу, различито је регулисано. Тако, на пример, чешки Законик о међународној трговини из 1985. године предвиђа писмену форму, Једнообразни трговачки законик САД из 1962. године уопште не одређује начин стављања приговора продавцу. Конвенција УН о уговорима о међународној продаји робе не регулише начин обавештавања продавца за случај несаобразности испоруке. Конвенција предвиђа да купац, ако не пошаље обавештење о недостатку саобразности, не губи право да се позива на недостатак, већ само губи право на измаклу добит, под условом да има "разумно оправдање за свој пропуст у погледу слања обавештења".⁹⁾

Опште узансе за промет робом предвиђају обавезу купца да на сигуран начин саопшти продавцу приговор на квалитет робе, а ако је то учинио телефоном, телеграмом или телепринтером треба одмах приговор да потврди препорученим писмом. Купац је обавезан да уз писмену потврду достави продавцу и исправу о утврђеном квалитету, ако је има, било приликом саопштавања приговора, било приликом писменог потврђивања већ саопштеног приговора.¹⁰⁾

Најчешћа исправа о квалитету робе је комисијски записник. Поставља се питање коме купац ставља приговор. Купац може приговор увек да стави продавцу и то: у његовом седишту; у његовом складишту - испоручиоцу; филијали ако је филијала испоручилац; пратиоцу робе ако постоји.¹¹⁾ Закон о облигационим односима предвиђа да се, ако обавештење које је послато продавцу препорученим писмом, телеграмом или на неки други поуздан начин, задоцни или уопште не стигне

9. Чл. 44. Конвенције УН.

10. Општа узанса број 152.

11. Балог Никола, Послови привредног права, Београд, 1952. година, стр. 117.

продавцу, сматра да је купац извршио своју обавезу да обавести продавца.¹²⁾ Судска пракса је још пре доношења Закона о облигационим односима заузела став да се приговор може у сваком случају ставити продавцу, а његовом заступнику само ако је овлашћен за пријем приговора. Приговор на квалитет робе у случају када је непосредни испоручилац робе лице различито од продавца, подноси се лицу предвиђеном у уговору. Ако о томе ништа није уговорено приговори се могу ставити или продавцу или непосредно испоручиоцу.¹³⁾ Приговор купац може изјавити и пратиоцу робе.¹⁴⁾ Према ставу судске праксе приговор о недостатку купљене ствари може бити стављен и пословођи продавнице у којој је купљена роба. Пословођа продавнице је пуномоћник по запослењу за продају ствари у продавници, па је као такав овлашћен да прими и приговор о недостатку продате ствари.¹⁵⁾

Ако купац стави приговор неовлашћеном лицу, приговор ће имати правно дејство само онда ако то лице приговор благовремено достави продавцу, односно приговор стигне благовремено продавцу.¹⁶⁾

Из свега изложеног излази да купац, да би задржао своја права по основу несаобразности испоручене робе уговору, треба да обавести продавца а обавештење мора да буде благовремено, конкретно и упућено на сигуран начин.

Ratko Jovanović, Ph.D.
Attorney at Law, Kragujevac

BUYER'S OBJECTION OF NON-CONFORMITY OF THE GOODS

Summary

Seller is liable to deliver the goods as defined within the contract. If the goods are not as defined within the contract buyer has legal right to objection. The exception to this rule is present in the Roman legal systems. E.g. French law defines that buyer can object to the seller within defined period for the non-conformity of the goods. English legal system does not tolerate partial contract fulfillment and any modifications of the contract unless put into writing and signed by both parties could lead to contract termination and non-validity.

Our law provides for the buyers duties that if failed to be followed could deprive the buyer from the right to submit the objection of non-conformity of the goods.

All complaints must be duly submitted as defined by law or contract terms.

The complaint must be comprised of the detailed description of the good faults.

12. Закон о облигационим односима члан 482. ст. 2.

13. Одлука Главне државне арбитраже Гс 109/50 од 9.5.1950. године.

14. Пресуда Врховног привредног суда Сл. 1992/61 од 4.10.1961. године.

15. Одлука Врховног суда Р. Хрватске рев. 3/88 од 6.7.1988. године, Информатор бр. 3881 од 18.5.1991. стр. 5.

16. 16. Решење Врховног привредног суда Сл. 350/59, од 23.12.1959. Збирка судских одлука III/1960.

The complaint that relates to the good quality must include the invitation to the seller to inspect the goods

The form of the complaint is differently defined. General rule is that the buyer must submit the complaint to the seller in writing with the attachment of the proof that goods do not conform to the contract.

If the complaint is not submitted duly and to the right address the buyer as a rule risks losing the rights to object.

Key words: *buyer, seller, contract, non-confirmity, goods*